

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJIMAS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2019 05 08
JOIN(2019) 8 final

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ypatingasis Administracinis Kinijos Regionas Honkongas. 2018 m. Metinė Ataskaita

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

YPATINGASIS ADMINISTRACINIS KINIJOS REGIONAS HONKONGAS. 2018 M.

METINĖ ATASKAITA

Santrauka

Nuo 1997 m., kai Honkongas buvo perduotas Kinijos Liaudies Respublikai (KLR), Europos Sąjunga (ES) ir jos valstybės narės atidžiai stebi Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono (YAR) Honkongo politinę ir ekonominę raidą pagal principą „viena šalis – dvi sistemos“. Metinė Honkongo raidos ataskaita teikiama vykdant 1997 m. Europos Parlamente priimtą įsipareigojimą. Tai – 21-oji ataskaita; joje aptariami 2018 m. įvykiai. ES nuosekliai laikosi politikos „viena Kinija“ ir palaiko principą „viena šalis – dvi sistemos“ bei jo įgyvendinimą.

2018-ieji Honkongui buvo dar vieni sunkūs metai. Politiniai įvykiai paskatino vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovę spaudai paskelbti pareiškimus trimis atskirais atvejais: dėl teisės būti renkamam apribojimų, politinės partijos uždraudimo ir politiškai motyvuoto atsisakymo pratęsti užsienio valstybės žurnalisto darbo vizą.

Dauguma principo „viena šalis – dvi sistemos“ aspektų ir toliau veikia gerai. Vis dėlto praėjusiais metais padaugėjo nuogastavimų, kad šis principas – Honkongo ekonominės sėkmės pagrindas – silpnėja. Pastebima aiški neigiama tendencija, susijusi su pilietinių ir politinių teisių silpnėjimu. Ši tendencija kelia pagrįstų nuogastavimų, ar ilguoju laikotarpiu bus išsaugotas didelis Honkongo autonomijos laipsnis ir jo, kaip tarptautinio verslo centro, patrauklumas. Verslo bendruomenė seka šias tendencijas, 2018 m. keli prekybos rūmai paskelbė viešus pareiškimus ir juose išreiškė savo nuogastavimus.

Apskritai žodžio laisvės ir informacijos laisvės Honkonge yra laikomasi. Tačiau kyla beprecedenčių saviraiškos laisvės problemų, ypač susijusių su opiomis politinėmis temomis.

2018 m. lapkričio mėn. atlikto Jungtinių Tautų visuotinio periodinio Kinijos vertinimo medžiagoje išdėstytas neįprastai didelis skaičius Honkongui skirtų klausimų ir rekomendacijų taip pat atspindi tarptautinės bendruomenės susirūpinimą dėl pastaraisiais metais blogėjančios pilietinių ir politinių teisių padėties Honkonge. Visuotinio periodinio vertinimo medžiagoje išdėstytų rekomendacijų dėl tolesnių veiksmų tema taip pat buvo kitų žmogaus teisių, pvz., darbuotojų migrantų, vaikų ir LGBTI asmenų teisių, apsaugos gerinimas.

Nepaisant keleto politiškai opių atvejų, teisinės valstybės principo buvo laikomasi, o teisminės institucijos išliko nepriklausomos ir nuosekliai laikėsi tinkamo teisinio proceso nuostatų.

Teisinės valstybės principo taikymas, skaidri reglamentavimo sistema, labai žemas korupcijos ir nusikalstamumo lygis, taip pat veiksmingas viešasis administravimas ir teisminių institucijų nepriklausomumas padėjo išsaugoti ir puoselėti investicijoms palankią aplinką, kuri yra Honkongo sėkmės pagrindas. Honkongas ir toliau buvo konkurencingas tarptautinis verslo ir finansų centras, taip pat svarbiausias pasaulyje verslo ryšių su žemynine Kinija centras ir svarbus Azijos bei Ramiojo vandenyno regiono centras. Honkonge dabar veikia daugiau kaip 2 200 ES įmonių, maždaug pusė iš jų naudojami Honkongu kaip regionine būstine ar regioniniu biuru.

2018 m. buvo iškilmingai pristatyti du stambūs infrastruktūros projektai, kuriais Honkongas sujungiamas su žemynine dalimi: greitojo geležinkelio jungtis, kuria Honkongas sujungiamas

su žemyninės dalies 25 000 km geležinkelių tinklu, ir Honkongo–Džuhajaus–Makao tiltas. Ir geležinkelio jungtis, ir tiltas padidino Didesniojo įlankos regiono (angl. *Greater Bay Area*) sujungiamumą ir prisidės prie didesnės integracijos su žemynine dalimi – tai lems ir naujas galimybes, ir naujus uždavinius.

Nors atrodo, kad procesas sustabdytas neribotam laikui, ES ragina YAR Honkongą ir centrinės vyriausybės institucijas atnaujinti rinkimų reformą, kaip įtvirtinta Pagrindiniame įstatyme, ir susitarti dėl demokratiškos, sąžiningos, atviros ir skaidrios rinkimų sistemos. Visuotinė rinkimų teisė padėtų vyriausybei įgyti didesnę visuomenės paramą ir didesnę teisėtumą siekiant Honkongo ekonominių tikslų ir sprendžiant socialines bei ekonomines problemas.

Politinė raida

2018 m. buvo daug politinių įvykių. Honkongas susidūrė su naujomis pagrindinių teisių ir laisvių problemomis, pvz., susijusiomis su teise būti renkamam ir saviraiškos bei asociacijų laisve. Per mažiau nei metus atstovė spaudai paskelbė tris pareiškimus¹, o tai yra beprecedentis atvejis.

Politinės opozicijos veikimo erdvė Honkonge siaurėja. Keliems opozicijos kandidatams, įskaitant Agnes Chow ir buvusią teisės aktų leidėją Lau Siu-Lai, dėl jų politinės priklausomybės ar pažiūrų buvo uždrausta būti renkamiems į Teisėkūros tarybą. Šiuos sprendimus priėmė Rinkimų reikalų komisijos paskirtas grąžinimo pareigūnas ir juos vėliau gynė vyriausybė. Honkongo teisinė bendruomenė pareiškė prieštaravimų dėl šių sprendimų teisėtumo ir konstitucingumo. Gruodžio mėn. dabartiniam Teisėkūros tarybos nariui Eddie Chu dėl jo politinės pozicijos buvo uždrausta būti renkamam provincijos atstovų rinkimuose.

Atmesti kandidatai gali pateikti rinkimų protestą ir prašyti teisminės peržiūros, tačiau procesas gali užtrukti ne vienus metus, todėl tai nėra veiksminga teisių gynimo priemonė. Teisė būti renkamam be nepagrįstų apribojimų garantuojama Honkongo teisių akte ir Honkongo ratifikuotame Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (TPPTP). ES ragina YAR Honkongą išsaugoti šias teises.

Per praėjusius kelerius metus Honkonge kilo vietos gyventojų judėjimas, raginantis naudotis apsisprendimo teise arba netgi siekti nepriklausomybės. Nors pasisakymai už nepriklausomybę visuomenėje susilaukia labai mažai paramos, o tarptautiniu mastu jiems visiškai nepritariama, jie kelia klausimų, kur yra teisėtos saviraiškos laisvės ir ardomojo kurstymo riba. Šios sąvokos dar turi būti teisiškai išaiškintos. Praėjusiais metais YAR Honkongo vyriausybė, paskatinta centrinės vyriausybės ir motyvuodama nacionaliniu saugumu bei Pagrindinio įstatymo pažeidimu, priėmė naują sąvoką „apsisprendimo teisė“ ar „nepriklausomybė“ bet kokio paminėjimo visiško netoleravimo politiką.

Rugsėjo 24 d. Saugumo sekretorius uždraudė Honkongo nacionalinės partijos (HKNP) veikimą ar tolesnę veiklą. HKNP pasisakė už Honkongo nepriklausomybę taikiomis

¹ 1) [2018 m. sausio 29 d. pareiškimas dėl sprendimo uždrausti Agnes Chow būti renkamai į Teisėkūros tarybą.](#)

2) [2018 m. rugsėjo 24 d. pareiškimas dėl sprendimo uždrausti Honkongo nacionalinę partiją.](#)

3) [2018 m. spalio 8 d. pareiškimas dėl atsisakymo pratęsti vizą Honkonge dirbančiam užsienio valstybės žurnalistui.](#)

priemonėmis, pvz., platino lankstinukus, rengė viešas diskusijas ir tylius sėdimuosius streikus. Ji turėjo labai mažai narių. Tai pirmas kartas, kai Honkonge buvo uždrausta politinė partija. Honkongo teisinė bendruomenė suabejojo šiuo sprendimu, kaip neturinčiu teisinių pagrindų, neproporcingu ir neatitinkančiu tarptautinės teisės praktikos tokiais klausimais. Labai tikėtina, kad šis sprendimas turės platesnio masto atgrasomąjį poveikį saviraiškos ir asociacijų laisvei ir politinei veiklai.

Spalio 5 d. vyriausybė atsisakė pratęsti darbo vizą dienraščio *Financial Times Asia* redaktoriui ir Užsienio korespondentų klubo pirmininko pavaduotojui Victorui Mallet. V. Mallet vedė pokalbį su nepriklausomybę palaikančiu minėtosios HKNP aktyvistu Chanu Ho-tinu rugpjūčio mėn., kai partija dar nebuvo uždrausta. Nesant patikimo alternatyvaus paaiškinimo, atrodo, kad šis sprendimas yra politiškai motyvuotas. Toks spaudimas žurnalistams Honkonge yra beprecedentis ir kelia didelį susirūpinimą dėl naudojimosi spaudos laisve. Didėja susirūpinimas, kad žurnalistai vykdo savicenzūrą. Honkongas didžiuojasi tuo, kad yra atviras tarptautinis miestas, kuriame neverčiama abejoti saviraiškos laisve ir yra visiškai laikomasi spaudos ir informacijos laisvės. Žurnalistų darbo, įskaitant užsienio žurnalistų darbą, ribojimas labai pakenktų Honkongo reputacijai ir jo, kaip finansų ir verslo centro, vardui.

Be to, lapkričio 8 d. Victorui Mallet nebuvo išduota turistinė atvykimo į Honkongą viza. Tai buvo antras kartas per metus, kai Honkongas neįsileido ES piliečio akivaizdžiai dėl politinių motyvų (po to, kai 2017 m. spalio mėn. buvo neįleistas Benedictas Rogersas).

Teisinės valstybės principas vis dar taikomas gana patikimai, visiškai laikomasi teisminių procedūrų ir tinkamo teisinio proceso. Teisminių institucijų nepriklausomumas abejonių nekelia. Per pastaruosius kelerius metus buvo nagrinėjama keletas politiškai opių bylų, kai kurios iš jų dar nebaigtos nagrinėti². Keliais atvejais 2018 m. Kasacinis teismas panaikino nuosprendžius dėl įkalinimo, susijusius su dalyvavimu protesto akcijose. Gruodžio mėn. Kasacinis teismas panaikino apribojimus, taikytus populiariai demonstracijų zonai netoli vyriausybės būstinės (ši zona vadinama *Civic Square*), primindamas vyriausybei susirinkimų laisvės svarbą.

Tačiau aktyvios vyriausybės pastangos inicijuoti baudžiamąjį persekiojimą ir griežtesnę jos pozicija dėl nusikalstamų veikų, susijusių su protestais, pvz., neteisėtų susirinkimų, jau turi atgrasomąjį poveikį pilietinei visuomenei, politinių aktyvistų veiklai ir galiausiai demokratiniam procesui.

Kai kurie politikai suabejojo teisėjų užsieniečių vaidmeniu Honkongo teismuose, teigdami, kad šie teisėjai gali kelti pavojų nacionaliniam saugumui. Tačiau Vyriausybės vadovė tvirtai pasisakė už šios praktikos išsaugojimą, nes ji naudinga Honkongo teisinės valstybės principo taikymui.

Kovo 11 d. ir lapkričio 25 d. įvyko **papildomi rinkimai**, skirti penkiems iš šešių diskvalifikuotų teisės aktų leidėjų pakeisti. Rinkimai įvyko be didesnių incidentų. Demokratinė partijų atstovai atsikovojo tik dvi vietas. Teisėkūros institucijas ir toliau kontroliuoja valdžią remiantys teisės aktų leidėjai.

² Pavyzdžiui, gruodžio mėn. buvo baigtas devynių organizacijos *Occupy Central* lyderių, kuriems buvo pateikti kaltinimai kurstymu sutrikdyti viešąją tvarką ir panašūs kaltinimai, teisminis bylos nagrinėjimas. Tikimasi, kad nuosprendis bus priimtas 2019 m. balandžio mėn.

Teisėkūros taryba patvirtino **prieštaringai vertinamą greitojo geležinkelio kolokacijos susitarimą**, jis įsigaliojo 2018 m. Greitojo geležinkelio jungtis su Kinija pradėjo veikti 2018 m. rugsėjo mėn. Geležinkelis pagerins Honkongo ir Kinijos junglumą, tačiau pats kolokacijos susitarimas vertinamas prieštaringai. Žemyninei daliai suteikta beveik išimtinė jurisdikcija nustatytoje YAR teritorijoje, vadinamoje Žemynine uosto teritorija (angl. *Mainland Port Area*). Atliekant keletą teisminių peržiūrų buvo keliami klausimai dėl šio kolokacijos susitarimo teisėtumo ir jo derėjimo su principu „viena šalis – dvi sistemos“ bei Pagrindinio įstatymo nuostatomis. Gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismas priėmė sprendimą, kad susitarimas atitinka Konstituciją ir gali būti paliktas galioti; tikėtina, kad teismo sprendimas bus apskųstas.

ES valstybių narių generaliniams konsulatams apie naują konsulinės pagalbos ir apsaugos Žemyninėje uosto teritorijoje tvarką buvo oficialiai pranešta tik 2019 m. balandžio 3 d.³

2017 m. žemyninės dalies valdžios institucijos paleido 2015 m. dingusį Švedijos pilietį Gui Minhai, paskutinįjį iš **dingusių knygų pardavėjų**, kurių bylos dar iki galo neišaiškintos. Tačiau 2018 m. sausio mėn. jis buvo vėl sulaikytas. 2018 m. sausio 24 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė pareiškimą⁴, reikalaudama šį asmenį nedelsiant paleisti. Gui Minhai tebėra sulaikytas. Aukšto rango ES atstovai su Kinijos valdžios institucijomis ne vieną kartą aptarė šio asmens atvejį.

Lygios galimybės, teisės ir laisvės

Honkonge esama daug laisvės. Saviraiškos laisvė, žiniasklaidos laisvė ir informacijos laisvė pagal principą „viena šalis – dvi sistemos“ yra svarbiausios sąlygos, padedančios užtikrinti Honkongo kaip pasaulinio verslo centro stiprumą ir sėkmę.

Nors **žiniasklaida** vis dar yra pakankamai laisva, jau kelerius metus kaupiasi problemos. Tarptautinė spaudos laisvės apsaugos organizacija *Žurnalistai be sienų* 2018 m. Honkongui skyrė 70-ą vietą iš 180 ir pabrėžė vis didėjančią Kinijos valdžios institucijų kišimąsi į žiniasklaidos veiklą. Savo 2018 m. metinėje ataskaitoje Honkongo žurnalistų asociacija nurodė, jog dauguma žurnalistų mano, kad spaudos laisvės padėtis yra blogesnė, negu buvo 2017 m. Didžiausią žalą spaudos laisvei padarė Honkongo vyriausybės sprendimas nepratęsti darbo vizos dienraščio *Financial Times Asia* redaktoriui (žr. pirmiau).

Esama vis daugiau savicenzūros požymių, pavyzdžiui, menų centro sprendimas atšaukti ištremto Kinijos rašytojo Ma Jian dalyvavimą literatūros festivalyje dėl jo politinių pažiūrų. Nors centras vėliau savo sprendimą atšaukė, incidentas signalizuoja apie naujus suvaržymus ir savicenzūros simptomus, galinčius pakenkti saviraiškos laisvei.

Kai kurios politinės temos, visų pirma apsisprendimo teisė ir nepriklausomybė, atrodo, tapo tabu, o tinkamos teisinės sistemos apribojimams paaiškinti nėra. Tai pasakytina ir apie akademines diskusijas. Iš esmės akademinė laisvė Honkonge tebėra, tačiau universitetų miesteliuose esama aiškių didėjančios politinės uzurpacijos požymių.

³ 2019 m. sausio 31 d. Kinijos Liaudies Respublikos Užsienio reikalų ministerija nusiuntė verbalinę notą valstybių narių ambasadoms Pekine, informuodama jas apie naują tvarką.

⁴ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/38678/Statement%20on%20the%20detention%20of%20Gui%20Minhai.

2018 m. lapkričio mėn. atlikto JT **visuotinio periodinio** Kinijos **vertinimo** medžiagoje Honkongui skiriamas beprecedentis dėmesys. Susirūpinimą dėl žmogaus teisių Honkonge, pasinaudodamos visuotinio periodinio vertinimo medžiaga, pareiškė 12 šalių. Klausimai ir (arba) rekomendacijos yra susiję su: i) principo „viena šalis – dvi sistemos“ įgyvendinimu; ii) Gui Minhai atveju; iii) saviraiškos, spaudos ir asociacijų laisvės problemomis; iv) LGBTI asmenų, darbuotojų migrantų ir vaikų teisėmis. Klausimų ar rekomendacijų dėl Honkongo turėjo penkios ES valstybės narės. Tam tikros Honkongo nevyriausybinių organizacijos (NVO), rengdamosi visuotiniam periodiniam vertinimui, sudarė koaliciją, kad galėtų efektyviau iškelti problemas.

Kalbant apie **LGBTI asmenų teises**, pažymėtina, kad Honkongas neturi visapusiško kovos su diskriminacija įstatymo, kuris apimtų diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės. Vis dėlto trys žymios LGBTI asmenų lygybei palankios bylos 2018 m. gali suteikti pagrindą tokiam teisės aktui. Liepos 4 d. Kasacinis teismas priėmė nutartį, kad imigracijos institucijos privalo tos pačios lyties partneriams išduoti sutuoktinių vizas. Dvi kitos bylos dar neišspręstos.

Prekyba žmonėmis tebekelia susirūpinimą. Per pastaruosius keletą metų Honkongo vyriausybė sustiprino pastangas spręsti šį klausimą, t. y. neseniai patvirtino veiksmų planą.

2018 m. kovo mėn. Vyriausiajam administracijos sekretoriui pirmininkaujant aukšto lygio tarpžinybinis valdymo komitetas patvirtino kovos su prekyba žmonėmis ir Honkonge dirbančių namų ūkio darbuotojų iš užsienio apsaugos gerinimo veiksmų planą. Plane išdėstomos priemonės, apimančios nukentėjusiųjų nustatymą, apsaugą ir paramą jiems, tyrimą, vykdymą, baudžiamąjį persekiojimą ir prevenciją, taip pat partnerystę su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais. Šis veiksmų planas yra sveikintinas žingsnis, tačiau jis negali pakeisti visapusiškos teisinės sistemos.

ES yra įsipareigojusi toliau bendradarbiauti su Honkongu kovos su prekyba žmonėmis srityje. 2018 m. ES biuras, bendradarbiaudamas su Honkongo saugumo sekretoriaus biuru, surengė trečią seminarą prekybos žmonėmis prevencijos ir kovos su ja bei nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis apsaugos klausimais.

Namų ūkio darbuotojai iš užsienio (jų skaičius Honkonge siekia apie 370 000) vis dar neturėjo galimybės gauti tinkamo darbo ir jiems nebuvo užtikrinta tinkama socialinė apsauga. Itin didelį nerimą kelia dvi dabartinės teisės aktų nuostatos: reikalavimas gyventi darbo vietoje ir vadinamoji dviejų savaitių taisyklė, pagal kurią namų ūkio darbuotojai iš užsienio, pasibaigus jų sutarčiai, turi per dvi savaites susirasti darbą, antraip gali būti išsiųsti iš šalies. Vyriausybė ėmėsi veiksmų, kad užkirstų kelią vergavimui už skolas ir neteisėtai įdarbinimo agentūrų veiklai. Minėtasis kovos su prekyba žmonėmis ir namų ūkio darbuotojų iš užsienio apsaugos gerinimo veiksmų planas turėtų tapti pagrindu namų ūkio darbuotojų iš užsienio teisių problemai spręsti. Pavyzdžiui, 2018 m. gruodžio mėn. Darbo departamentas įsteigė specialią karštąją liniją, skirtą teikti paramą namų ūkio darbuotojams iš užsienio, susijusiai su jų darbo teisėmis ir pareigomis, pagalbos prašymais ar skundais. Karštoji linija veikia visą parą, teikiamos ir vertimo žodžiu paslaugos.

Skurdas ir socialinė nelygybė: nepaisant Honkongo gerovės ir didelio biudžeto pertekliaus, apie 1,37 mln. žmonių, vieną iš penkių gyventojų, vyriausybės Skurdo mažinimo komisija šiuo metu oficialiai pripažįsta skurstančiais. Per pastaruosius 10 metų skurdas nuolat didėjo, taip pat nuolat daugėjo itin turtingų asmenų. Todėl Honkongas yra vienas iš didžiausių nelygybę turinčių miestų pasaulyje (matuojant pagal Gini koeficientus). Atotrūkis didėja,

10 proc. turtingiausių namų ūkių pajamos 44 kartus viršija 10 proc. vargingiausių namų ūkių pajamas.

Kovos su korupcija sistema išliko aktyvi ir atspari. Honkongas didžiuojasi labai griežtais skaidrumo ir kovos su korupcija priemonių standartais. Ir valdžios institucijos, ir politikos bei verslo sektoriaus lyderiai pripažįsta, jog skaidrumas yra gyvybiškai svarbus tam, kad Honkongas išsaugotų savo kaip tarptautinio verslo centro tvirtą padėtį.

Honkongo ir žemyninės Kinijos santykiai

Tokiomis iniciatyvomis kaip Didesnysis įlankos regionas (angl. *Greater Bay Area*), Juostos ir kelio iniciatyva (angl. *The Belt and Road Initiative*), greitasis geležinkelis, naujasis tiltas ir daugeliu kitų ekonominių bei socialinių iniciatyvų Honkongas vis labiau integruojamas į nacionalinį Kinijos Liaudies Respublikos vystymąsi. Atrodo, kad po 19-ojo Kinijos komunistų partijos kongreso (2017 m.) principą „viena šalis – dvi sistemos“, didelį Honkongo autonomijos laipsnį ir principą „Honkongo gyventojų administruojamas Honkongas“ pradėta suvokti naujai. Sąvokos „visaapimanti jurisdikcija“ ir „pasidalijamasis valdymas“ bei didesnis dėmesys su nacionaliniu saugumu ir teritoriniu vientisumu susijusiems draudimams verčia tam tikrus Honkongo visuomenės sluoksnius nerimauti dėl ateities.

2018 m. gruodžio 18 d. paskelbtame Kinijos politikos dokumente dėl Europos Sąjungos teigiama, kad „centrinė Kinijos vyriausybė remia ir skatina Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono Honkongo ir Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono Makao vyriausybės plėtoti abipusiškai naudingą ir draugišką bendradarbiavimą su ES ir jos valstybėmis narėmis ekonomikos, prekybos, kultūros ir turizmo srityse, laikantis principo „viena šalis – dvi sistemos“ ir dviejų Pagrindinių įstatymų nuostatų. Kadangi Honkongas ir Makao yra ypatingieji administraciniai Kinijos regionai, jų reikalai yra Kinijos vidaus reikalų dalis ir ES neturėtų į juos kištis.“

Nuolat pasikartoja įtampa tarp Honkongo piliečių ir lankytojų iš žemyninės dalies, todėl kyla protestų, pavyzdžiui, taip įvyko po žemyninės dalies turistų antplūdžio, kai buvo atidarytas Honkongo–Džuhajaus–Makao tiltas. Rugsėjo mėn. daugiau kaip 400 uniformuotų Kinijos Liaudies Respublikos Išlaisvinimo armijos karių buvo nusiųsti į Honkongo gamtos parką padėti išvežti taifūno metu nuverstus medžius. Visų demokratinių partijų teisės aktų leidėjai ir tam tikri Honkongo visuomenės sluoksniai išreiškė susirūpinimą dėl šių veiksmų kaip dar vieno požymio, kad principas „viena šalis, dvi sistemos“ silpnėja.

Ekonominė raida

Makroekonominiu lygmeniu Honkongo ekonomikos augimo pagreitis mažėja. Jo ekonomikos pagrindai tebėra tvirti. Darbo rinkai ir toliau būdingas visiškas užimtumas, 2018 m. praėjusio ketvirčio nedarbo lygis – 2,8 proc. – yra žemiausias per daugiau kaip 20 metų. Neigiamas infliacijos poveikis tebėra nedidelis. Pagrindinė infliacija pagal VKI 2018 m. buvo 2,4 proc.

Vis dėlto per metus ekonomikos augimo pagreitis gerokai sumažėjo. 2018 m. ekonomika išaugo 3 proc. (palyginti su 3,8 proc. 2017 m.) ir nuo 4,6 proc. pirmąjį ketvirtį jos augimas laipsniškai lėtėjo iki vos 1,2 proc. ketvirtąjį ketvirtį. Šis pokytis daugiausia atspindi dabartinį ekonomikos augimo lėtėjimą žemyninėje Kinijoje ir įsivyravusio JAV ir Kinijos prekybos karo poveikį. Abu šie veiksniai daro spaudimą išorės sektoriui ir neigiamai veikia verslo ir

vartotojų pasitikėjimą. Mažmeninės prekybos augimo pagreitis pastebimai sumažėjo, išorės prekyba prekėmis baigiantis metams tapo neigiama, o būsto rinka antroje metų pusėje atvėso. Akcijų rinka didžiąją 2018 m. dalį buvo nuostolinga, tačiau 2019 m. pradžioje pradėjo atsigauti.

Vyriausybės ekonominio vystymosi iniciatyvos. 2018 m. politiniame pranešime Vyriausybės vadovė Carrie Lam pakartojo vyriausybės įsipareigojimą išlaikyti diversifikuotą ekonomiką ir paskelbė papildomą nemažą finansavimą moksliniams tyrimams, o kartu numatė spartinti reindustrializaciją (subsidijuoti pažangiosios gamybos objektus), skatinti technologijų perdavimą ir pradėti įgyvendinti inovacijoms palankias viešųjų pirkimų politikos priemones. Vyriausybė yra pasiryžusi pagerinti Honkongo, kaip tarptautinio komercinės veiklos ir prekybos centro, statusą, pasirašydama daugiau dvišalių ir daugiašalių susitarimų. Ji mano, kad dalyvavimas Kinijos Juostos ir kelio iniciatyvoje ir Didesniojo įlankos regiono plėtroje gali ekonomikai suteikti naują postūmį.

Turto rinka ir būsto sektorius. Dėl žemų palūkanų normų, perteklinio likvidumo, didelės investuotojų paklausos ir ribotos pasiūlos 2018 m. turto rinka pasiekė rekordines aukštumas. Ypač pažymėtina, kad per pirmuosius devynis metų mėnesius privataus gyvenamojo nekilnojamojo turto kainos, palyginti su 2017 m., padidėjo maždaug 14 proc., tad Honkongas tapo viena iš brangiausių pasaulyje būsto rinkų. Metų pabaigoje turto rinka atvėso – visas 2018 m. padidėjimas buvo neutralizuotas. Nepaisant to, Honkongas tebėra būsto pirkėjams mažiausiai prieinamas pasaulyje urbanistinis centras. Naujuose pastatuose įrengiamų butų vidutinis plotas buvo mažinamas, kad naujiems būsto pirkėjams jie būtų labiau prieinami. Privataus gyvenamojo būsto ir nuomos kainoms toliau augant, viešojo būsto paklausa dar labiau padidėjo. Vidutinis viešojo nuomojamo būsto laukimo laikas pailgėjo iki 5,3 metų.

2018 m. Honkongo valdžios institucijos ėmėsi tam tikrų iniciatyvų padėčiai pagerinti ir būsto pasiūlai padidinti. Šios iniciatyvos – tai nekilnojamojo turto teritorijų perplanavimas, privataus būsto teritorijų pertvarkymas į viešąjį būstą ir specialaus tarifo nustatymas tuštiems pirmojo pirkėjo įsigytiems privatiems gyvenamiesiems būstams.

Tarptautiniai verslo subjektai aukštas turto kainas nurodo kaip pagrindinę priežastį, dėl kurios Honkongas neteko konkurencinio pranašumo ir patrauklumo.

Aplinkos apsaugos politika. Aplinkos apsauga Honkongui tebėra nemažas uždavinys. Ši sritis tik neseniai ėmė sulaukti politinio dėmesio. Šių metų politiniame pranešime oro tarša buvo paminėta tik kaip susijusi su transportu, o paskelbtomis priemonėmis dėmesys skiriamas tik pagrindinių oro teršalų koncentracijos pakelėse mažinimui. Siekiant pagerinti atliekų tvarkymą, – tai yra nemažas ir neatidėliotinas uždavinys, – pasiūlyta mokesčio už kietąsias atliekas schema. Vyriausybė taip pat paskelbė keletą priemonių plastiko atliekoms mažinti, tačiau tik vyriausybės patalpose. Siekdama paremti atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtrą, vyriausybė įgyvendino supirkimo tarifų schemą, paskelbė didelio masto atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų pradžią ir planuoja sumažinti fotovoltinės saulės energijos sistemų įrengimo apribojimus.

Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos. 2018 m. politiniame pranešime Vyriausybės vadovė Carrie Lam įsipareigojo vystyti Honkongą kaip tarptautinį inovacijų ir technologijų centrą ir išdėstė įvairias priemones inovacijų ir technologijų bei kūrybos sektorių vystymui skatinti. Vyriausybė taip pat užsibrėžė tikslą padvigubinti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros išlaidas, išreikštas BVP procentine dalimi, – nuo 0,73 proc. iki 1,5 proc. 2018 m. politiniame pranešime buvo atnaujintas įsipareigojimas siekti šių tikslų ir buvo paskelbtas papildomas finansavimas moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, taip

pat reindustrializacijai ir technologijų perdavimui. Vis dėlto atrodo, kad požiūris į inovacijas visų pirma susijęs tik su technologijų pažanga, ir būtų naudingiau, jeigu šis požiūris būtų labiau holistinis ir integruotas.

Ekonominiai ryšiai su žemynine Kinija

Žemyninei daliai Honkongas atlieka svarbią sandėlio funkciją: 2018 m. žemyninė Kinija buvo 57 proc. Honkongo reeksportuotų prekių kilmės šalis ir 55 proc. šių prekių paskirties vieta.

Honkongas yra didžiausias tiesioginių užsienio investicijų Kinijoje šaltinis, taip pat pačios Kinijos tiesioginių užsienio investicijų pagrindinė paskirties vieta. Iki 2018 m. pabaigos 46,3 proc. visų užsienio finansuojamų projektų, patvirtintų žemyninėje Kinijoje, buvo susiję su Honkongo interesais. Savo ruožtu iki 2017 m. pabaigos Kinijos tiesioginių užsienio investicijų srautas į Honkongą siekė 981 mlrd. USD, arba 54,2 proc. bendro išeinamojo tiesioginių užsienio investicijų srauto. Pastebima šių investicijų dalis yra investicijos į technologijas: Honkongas buvo septintas pagal dydį technologijų importo į Kiniją šaltinis pagal sutarčių vertę (879 mln. USD), t. y. jam teko 2,9 proc. bendros sumos (2016 m. duomenimis).

Honkongas yra viena iš pagrindinių kapitalo didinimo lengvatinių mokesčių zonų Kinijos bendrovėms. 2018 m. gruodžio mėn. duomenimis, Honkonge buvo įregistruotos 1 137 žemyninės dalies įmonės, kurių bendra rinkos kapitalizacija sudaro apie 2,6 trln. USD, arba 68 proc. visos rinkos kapitalizacijos.

Honkongas toliau plėtojo ryšius su žemynine dalimi pagal Kinijos ir Honkongo visapusišką partnerystės susitarimą. 2018 m. gruodžio 14 d. Honkongas ir Kinija pasirašė **visapusiško partnerystės susitarimo pagrindu sudaromą sutartį dėl prekių prekybos**. Nuo 2019 m. sausio 1 d. į žemyninę dalį importuojamoms Honkongo kilmės prekėms bus taikomi nuliniai tarifai. Naujojoje sutartyje taip pat numatyti papildomi įsipareigojimai palengvinti prekybą su žemynine dalimi ir įtrauktas naujas skyrius, specialiai skirtas prekybos palengvinimo priemonėms Guangdong–Honkongo–Makao Didesniajame įlankos regione. Pagal visapusišką partnerystės susitarimą buvo paskelbtos dvi naujos **prekybos paslaugomis** priemonės, jos bus įgyvendinamos nuo 2019 m. kovo 1 d.

Svarbus vaidmuo ir toliau buvo skiriamas **Guangdong–Honkongo–Makao Didesniajam įlankos regionui**. 2019 m. vasario mėn. buvo paskelbtas ilgai lauktas Didesniojo įlankos regiono projektas – jame Honkongas nurodytas kaip vienas iš keturių pagrindinių regiono miestų (kartu su Šendženu, Guangdžou ir Makao). Planuojama, kad Honkongas atliks svarbų vaidmenį plėtojant Didesnįjį įlankos regioną – sustiprins savo padėtį kaip tarptautinis finansų, transportavimo ir prekybos paslaugų centras; miestas bus išplėtotas kaip tarptautinių teisinių ir ginčų sprendimo paslaugų centras; bus sustiprintas jo, kaip pasaulinio lengvatinių mokesčių ženminbi juonio centro, statusas; bus plėtojamos inovacijos ir technologijos. Buvo užbaigti kai kurie išpūdingi Didesniojo įlankos regiono miestų sujungimo infrastruktūros projektai. 2018 m. buvo iškilmingai atidaryta greitojo geležinkelio jungtis su žemynine Kinija ir 55 km ilgio Honkongo–Džuhajaus–Makao tiltas, ilgiausias pasaulyje tiltas per jūrą.

Prekybos politika

2018 m. lapkričio mėn. **Pasaulio prekybos organizacijoje** buvo atlikta Honkongo **prekybos politikos peržiūra**. Vienbalsiai pripažinta, kad Honkongas tebėra viena iš atviriausios, labiausiai į išorę orientuotos ir liberaliausios ekonomikos šalių pasaulyje, turinti vienus iš

aukščiausių pasaulyje ekonominės laisvės, konkurencingumo ir verslo sąlygų palankumo rodiklių. Laikoma, kad verslui palanki Honkongo investicijų aplinka, jo vieta, patyrę paslaugų teikėjai, teisinės valstybės principai, negriežta reglamentavimo aplinka ir unikali padėtis, kurią lemia vadovavimasis principu „viena šalis – dvi sistemos“, yra Honkongo sėkmės priežastys ir jo konkurencingumo ateityje pagrindas.

Honkongas jau kurį laiką siekia sudaryti papildomus laisvosios prekybos ir investicijų susitarimus, **per pastaruosius 18 mėnesių buvo sudarytas rekordinis laisvosios prekybos susitarimų skaičius – penki**. 2018 m. birželio mėn. Honkongas pasirašė laisvosios prekybos susitarimą su Gruzija, o lapkričio mėn. baigė derybas su Maldyvais ir Australija. Dėl šių **investicijų skatinimo ir apsaugos susitarimų** Honkongas yra baigęs derybas ir planuojama juos pasirašyti (su Australija, Bahreinu, Maldyvais, Meksika, Mianmaru ir JAE). Be to, vykdomos derybos su Rusija ir Iranu.

2018 m. ES ir Honkongo dvišaliai santykiai ir bendradarbiavimas

YAR Honkongo vyriausybės atlikto naujausio tyrimo (2018 m.) duomenimis, Honkonge verslą yra įsteigusios daugiau kaip 2 200 ES įmonių, maždaug pusė iš jų naudojasi Honkogu kaip regionine būstine ar regioniniu biuru. ES verslo subjektai veikia įvairiuose sektoriuose, daugiausia finansinių ir verslo paslaugų, prekybos, logistikos, statybos ir mažmeninės prekybos sektoriuose. ES įmonės yra svarbūs subjektai daugelyje įvairių Honkongo ekonomikos sektorių, įskaitant bankininkystės, draudimo ir vertybinių popierių sektorius.

2018 m. Honkongas buvo 20-as pagal dydį ES **prekybos prekėmis partneris** ir 8-as pagal dydį ES prekybos partneris Azijoje. ES prekių eksportas į Honkongą sudarė 36,6 mlrd. EUR, o importas iš Honkongo – 9,9 mlrd. EUR (10,7 proc. mažiau negu ankstesniais metais), dėl to ES prekybos perteklius pasiekė 25,8 mlrd. EUR ir buvo ketvirtas pagal dydį ES išorės prekybos perteklius. Didžiąją ES prekių eksporto į Honkongą dalį sudaro mašinos ir įranga, juvelyriniai dirbiniai, drabužiai, prabangos prekės, maisto produktai, vynas ir automobiliai.

2018 m. ES išliko antra pagal dydį Honkongo prekybos partnerė po žemyninės Kinijos. Per metus ES buvo antra pagal dydį Honkongo eksporto paskirties vieta ir ketvirta pagal dydį importo tiekėja.

Honkongas atlieka svarbią Kinijos ir ES tarpusavio prekybos sandėlio funkciją: 2017 m. beveik 10 mlrd. EUR žemyninės dalies importo iš ES buvo nukreipiama per Honkongą, o žemyninės dalies kilmės prekių reeksportas į ES iš viso sudarė 33 mlrd. EUR.

Honkongas yra penktas pagal svarbą ES **prekybos paslaugomis partneris** Azijoje, po Kinijos, Japonijos, Singapūro ir Indijos. 2017 m. (paskutiniai metai, apie kuriuos turima duomenų) dvišalė prekyba paslaugomis sudarė 26,6 mlrd. EUR. ES paslaugų importas iš Honkongo siekė 13,2 mlrd. EUR, o eksportas į Honkongą – 13,4 mlrd. EUR, tad ES perteklius sudarė 233 mln. EUR.

Tarp ES ir Honkongo gerokai padidėjo dvikrypčiai investicijų srautai:

Eurostato duomenimis, 2017 m. Honkongas buvo trečia pagal populiarumą ES tiesioginių užsienio investicijų paskirties vieta (17,9 mlrd. EUR). Remiantis Honkongo statistiniais duomenimis, neįskaitant lengvatinių mokesčių zonų, ES yra antra pagal dydį Honkongo užsienio investuotoja (po žemyninės Kinijos), 2016 m. (paskutiniai metai, apie kuriuos turima duomenų) pabaigoje jai teko 149 mlrd. EUR, arba 10 proc., visų tiesioginių užsienio

investicijų. Be kitų dalykų, tai iš esmės lėmė aukštos kokybės paslaugų teikėjų buvimas, prognozuojama Honkongo reglamentavimo aplinka ir teisinės valstybės principo laikymasis.

Savo ruožtu 2017 m. Honkongas tapo didžiausiu tiesioginių užsienio investicijų į ES šaltiniu⁵ (51,6 mlrd. EUR). Svarbią Honkongo padėtį investiciniuose santykiuose su ES iš dalies lėmė tai, kad nemaža į Honkongo tiesioginių užsienio investicijų statistinius duomenis įrašomų investicijų dalis faktiškai yra žemyninės kilmės. Iš tikrųjų, Honkongo Prekybos plėtros tarybos duomenimis, daugiau kaip 60 proc. Kinijos investicijų į kitas šalis nukreipiama į Honkongą arba per jį. Panašiai nemaža ES tiesioginių užsienio investicijų į Kiniją procentinė dalis įgyvendinama per Honkongą.

2018 m. gruodžio 7 d. Briuselyje surengtas **12-asis ES ir Honkongo metinio struktūrinio dialogo** susitikimas. ES ir Honkongas susitarė stiprinti tarpusavio bendradarbiavimą Pasaulio prekybos organizacijoje, įsipareigodami dirbti kartu ir remti įgyvendinamas iniciatyvas organizacijai reformuoti. Taip pat vyko konstruktyvios diskusijos, kaip panaikinti dvišalės prekybos kliūtis. Abi suinteresuotosios šalys konstatavo pažangą pagal vykdomą ES ir Honkongo veiksmų planą dėl bendradarbiavimo muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo srityje, ir nurodė, jog tikisi galimo tolesnio bendradarbiavimo įgyvendinant šią iniciatyvą. Per struktūrinį dialogą buvo surengtas specialistų apsikeitimas nuomonėmis finansinių paslaugų tema. Šiais metais taip pat pirmą kartą įvyko specialusis apsikeitimas nuomonėmis žiedinės ekonomikos klausimais. Planuodami ateitį, ES ir Honkongas žiedinę ekonomiką (apimančią plastiko atliekas) nurodė kaip svarbią būsimo bendradarbiavimo sritį. ES teigiamai vertina naujas Honkongo vyriausybės iniciatyvas šioje srityje ir skatina Honkongą apsvarstyti platesnio užmojo ir visapusiškesnę koncepciją aplinkosaugos klausimais. Bendradarbiavimas žiedinės ekonomikos klausimais galėtų būti konstruktyvus įnašas į šią sritį.

Per visus 2018 m. ES ir Honkongas toliau bendradarbiavo **muitinės** srityje, įgyvendinami veiksmų planą dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos gerinimo, finansuojamą pagal bendrąją intelektinės nuosavybės sistemą. Šiais metais pirmą kartą įvyko apsikeitimas muitinės pareigūnų vizitais. Pagal konfiskuotų prekių vertę 2018 m. paskelbtoje 2017 m. ES muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo ataskaitoje Honkongas vis dar yra didžiausias prekių, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, kilmės šaltinis. Abi suinteresuotosios šalys svarsto, kaip toliau gerinti bendradarbiavimą šioje srityje.

2018 m. spalio mėn. Honkongo valdžios institucijos paskelbė naują raginimą finansuoti paramą **programos „Horizontas 2020“** dalyviams iš Ypatingojo Administracinio Regiono (YAR). YAR mokslininkai, įmonės, mokslo tiriamosios institucijos ir universitetai gali sudaryti grupes su Europos partneriais ir dalyvauti programos „Horizontas 2020“ projektuose, kuo geriau išnaudodami ES teikiamas mokslinių tyrimų ir inovacijų galimybes. 2018–2019 m. iniciatyvai numatytas bendras maždaug 9 mln. HKD (apie 1 mln. EUR) biudžetas. Bus svarstomi ir fundamentaliųjų, ir taikomųjų didelės mokslinės vertės mokslinių tyrimų projektai.

Per visus 2018 m. ES stebėjo 2017 m. Honkongo prisiimtų įsipareigojimų įgyvendinimą – remdamasi šiais įsipareigojimais, Europos Sąjungos Taryba sutiko nelaikyti Honkongo **mokesčių tikslais nebendradarbiaujančia jurisdikcija**. Visų pirma ES teigiamai įvertino

⁵ Neįskaitant lengvatinių mokesčių zonų.

tai, kad Kinijos Liaudies Respublika YAR Honkongui pradėjo taikyti Konvenciją dėl savitarpio administracinės pagalbos mokesčių srityje, ir tai, kad pradėti įgyvendinti reikiami susitarimai dėl YAR Honkongo atliekamo keitimosi informacija. ES patvirtino Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) vertinimą, susijusį su trimis režimais (įmonės išdo centrais, lengvatinio apmokestinimo perdraudimo įmonėmis ir lengvatinio apmokestinimo priklausomomis draudimo įmonėmis), kai YAR Honkongas iš dalies pakeitė šių režimų nuostatas, kad jos atitiktų EBPO reikalavimus. 2019 m. vasario mėn. Honkongas iš dalies pakeitė du likusius lengvatinio apmokestinimo fondų ir lengvatinio apmokestinimo privačios nuosavybės fondų režimus, kad būtų atsakyta į Europos Sąjungos Tarybai rūpimus klausimus dėl jų tikslinių savybių. Šiuo pagrindu Europos Sąjungos Taryba 2019 m. kovo mėn. sutiko, kad Honkongas yra įgyvendinęs savo gero mokesčių srities valdymo įsipareigojimus.

ES ir Honkongas toliau bendradarbiavo siekdami stiprinti **žmonių tarpusavio ryšius**, ypač akademinio bendradarbiavimo, studentų judumo, kultūros ir kūrybos pramonės srityse.

Europos Sąjungos biuras Honkonge ir Makao, ES diplomatinės atstovybės ir kultūros institutai kartu didino ES žinomumą ir su vietos partneriais vykdė įvairių žmonių tarpusavio ryšių stiprinimo veiklą. Pavyzdžiui, surengtas ES filmų festivalis, ES antrą kartą dalyvavo Honkongo knygų mugėje, surengta ES kalbų diena, su vietos mokyklomis surengtas trumpų animacinių filmų ES tema konkursas, surengta mėnesio trukmės žmogaus teisių kampanija, skirta 70-ajai Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos sukakčiai pažymėti, ir surengti keli žmogaus teisėms skirti seminarai. ES tikisi išnaudoti įgytą pagreitį ir toliau bendradarbiauti su Honkongo vyriausybe, pilietine visuomene ir verslo subjektais skatinant keistis nuomonėmis teisių ir laisvių klausimais.

2018 m. birželio mėn. įvyko pirmasis oficialus Vyriausybės vadovės Carrie Lam vizitas Briuselyje. Vyriausybės vadovė dalyvavo produktyviosiose diskusijose su Europos Komisijos Pirmininku Jeanu-Claude'u Junckeriu, Vyriausiąja įgaliotine ir pirmininko pavaduotoja Federica Mogherini ir Komisijos nare Cecilia Malmström.

2018 m. surengta keletas **aukšto lygio** ES institucijų atstovų ir Europos Parlamento narių **vizitų** Honkonge. Ypač pažymėtinas Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos pirmininko Steveno Maijoro, atstovaujančio Europos Sąjungai Azijos finansiniame forume, vizitas ir spalio mėn. įvykęs Transporto ir turizmo komiteto atstovų vizitas. Liepos 11 d. Europos Parlamentas priėmė pranešimą dėl ES ir Kinijos santykių padėties, kurioje yra Honkongui skirta dalis. Europos Parlamentas pakartoja, kad jis visapusiškai remia principą „viena šalis – dvi sistemos“ ir pritaria ES 2017 m. metinėje ataskaitoje išdėstytam vertinimui, kad šis principas pamažu silpnėja.